

היום נלמד בעזרת ה':

יבמות דף כד

(המשך מעמוד קודם)

לזה שניים ולזה שניים: הגמרא מקשה מה החידוש במקרה הזה, והרי כבר למדנו זאת מהמקרה הקודם (לזה אחד ולזה שניים)?

ומתרצת שלא גוזרים לא לעשות כן מחשש שמא יבמו האחים בלא שיחלצו האחים האחרים קודם לכן. מה שאין כאן במקרה הקודם שאחד משני האחים צריך לחלוץ ורק השני מייבם, יזכרו לא לייבם לפני שהוא יחלוץ. אבל כאן ששתיהן מתייבמות היה מקום לחשוש שישכחו לגמרי מהחליצה.

ארבעה אחין: שנים מהם נשואים שתי אחיות ומתו שני האחים בלא בנים, אין שתי האחיות מתייבמות. הסיבה שלא ייבם כל אחד מהאחים יבמה אחת, משום ש'יש זיקה' ואם כן נחשב הדבר לשלכל אח יש שתי יבמות ואסור לאדם להתחתן עם שתי אחיות, ולכן צריכות שתיהן לחלוץ. אמנם אם קדמו וכנסו האחים יוציאו. הגמרא מקשה מה ההבדל בין זה למקרה שלנו שבו אם קדמו יבמו לא יוציאו?

הגמרא מתרצת שהסיבה שהיבמות לא מתייבמות בארבעה אחים או משום ש'יש זיקה' כאמור, או בגלל החשש שמא ייבם האח האחד את אחת היבמות, ולאחר מכן ימות אחיו קודם שיספיק לייבם את השניה. ואז תיפול השניה גם לפני האח החי, ועכשיו אסור לו לייבם אותה בגלל שהיא אחות אשתו (היבמה הראשונה), ונמצא שהוא ביטל מצות יבום. ולכן עדיף מראש לחלוץ לשתייהן. ואם כן בגלל כל זה שם יש איסור מוחלט לייבם אותן כאילו הן אסורות באיסור אשת אח, ולכן אם עבר אחד האחים וייבם מוציין אותה מידו.

אבל כאן כל האיסור היה רק בגלל הספק מי היא הזקוקה ליבום ומי אחות הזקוקה, ומספק לא מוציאים אותן כי אנו תולים לומר שכל אחד יבם את יבמתו ולא את אחותה.

משנה: מצוה בגדול לייבם וכו'.

(המשך בדף הבא ↓)

יוצא לאור ע"י:

"אור הספר התורני" הוצאה לאור

052-7628377

להצטרפות:

mabatladaf18@gmail.com

052-342-4473

גמרא: והיה הבכור: נאמר "ולקחה לו לאשה ויבמה: והיה הבכור אשר תלד יקום על שם אחיו המת ולא ימחה שמו מ'ישראל'" כלומר שהמייבם יהיה הבכור מבין האחים.

פרט לאיילוניות: אם היבמה איילונית אין מצוה לייבם אותה, כי כל סיבת היבום היא 'אשר תלד'.

יקום על שם אחיו: לנחלה. כלומר כאשר מת אחד האחים בתור רווק וגם האב מת - החלק של האב שבירושת האב מתחלק בין כל האחים. אבל כאן המייבם זוכה בחלק של אחיו שמת לבדו.

אתה אומר לנחלה, או אינו אלא לשם: אולי כוונת הפסוק כפשוטו שיקראו לתינוק על שם האב שמת?

פרט ל (=אח) סריס ששמו מחוי: כבר בכל מקרה, שהרי לא היה יכול ללדת, ואם כן אין מצוה לייבם את אשתו.

אין מקרא יוצא מידי פשוטו: אפילו שדורשים את הפסוק, בכל אופן הדרשה נמצאת במסגרת הפשט של הפסוק. אבל כאן הדרשה משנה את הפשט לגמרי, כי הפשט הוא שיקראו לילד שנולד על שם האב, והדרשה אומרת שאין צריך לעשות כן אלא שהנחלה תעבור למייבם.

הגמרא מקשה: ואי לאו גזירה שווה: אלא המקרא כפשוטו שצריך לקרוא לתינוק בשם האב - הרי לשון הפסוק אינו מסתדר. כי אם התורה מצווה ליבם לקרוא את השם לתינוק - היה צריך להיות כתוב שהתינוק 'יקום על שם אחיך?' ואם התורה מצווה את בית דין שיקראו את שמו - היה צריך להיות כתוב שהתינוק 'יקום על שם אחי אביו' של היבם?

הגמרא מתרצת: ודלמא: כוונת הפסוק לבית דין שידאגו שהיבם ישא את היבמה וכן שיזהירו את היבם לקרוא על שם אחיו.

הגמרא חוזרת ללימוד למעלה: השתא דאמרת: שהפסוק 'והיה הבכור' מלמד שהמצוה בבכור, אולי נאמר שהמצוה היא רק בכור ולא באח פשוט?

הגמרא מתרצת שהרי התורה מיעטה את אח שלא היה בעולמו של האב שמת מיבום (שנולד לאחר שמת אחיו בלא בנים) מהפסוק 'כי ישבו אחים יחדיו', והרי אם הוא נולד אחר אחיו בכל מקרה אינו הבכור ואינו ראוי ליבום?

ואימא למעוטי בוכרא דאמא: כלומר מדוע לא נלמד מהפסוק הנ"ל שרק 'בכור' מייבם, והמיעוט של אחיו שלא היה בעולמו - הוא על אח של המת מהאבא שהוא בכור לאימו (שהאב היה נשוי אח"כ לאישה אחרת והוליד ממנה את האח הקטן והוא בכור לאימו), שכיון שלא היה בעולמו של אחיו אינו מייבם את אשתו?

הגמרא מתרצת. אין בכלל מצות יבום מאח מהאם. ולכן אי אפשר לומר שהיבם יהיה 'בכור' מצד האימא, אלא הוא חייב להיות מצד האבא. אך זה לא יתכן כאמור.

ואימא כי איכא בכור: אולי נלמד מהפסוק שרק כאשר יש בכור (שהוא חי) מתקיימת מצות יבום אפילו באח הקטן, אבל אם אין בכור אז אין כלל מצות יבום? הגמרא מתרצת שבפסוק לא כתוב איזה אח מת, ואפילו אם מת הבכור, הקטן מייבם את אשתו.

הגמרא מקשה: אולי על כורחנו נפרש כך את הפסוק שרק כאשר מת הקטן ייבם הבכור ולא להיפוך? הגמרא מתרצת שהרי הפסוק מיעט אשת אחיו שלא היה בעולמו, דהיינו שמת הבכור והקטן צריך לייבם את אשתו, והתורה מיעטה באופן שהקטן נולד לאחר מיתת אחיו.

ואימא כי ליכא בכור: הפסוק ילמד שכאשר יש בכור - אם קדם הקטן וייבם את היבמה (של האח השלישי שמת) לא קנה את היבמה, ורק כאשר אין בכור אם קדם הקטן קנה.

ואימא כי איכא בכור ליהדר: רק כאשר יש בכור יש מצוה לבכור לייבם על פני שאר האחים, ולכן כאשר הוא לא רוצה והם אינם רוצים חוזרים לגדול ומכריחים אותו לייבם. אבל אם אין בכור אין עדיפות לגדול על פני הקטן, ואם אף אחד לא רוצה לייבם לא מכריחים את הגדול לייבם?

ולפי זה יקשה על דברי אביי קשישא שאם יש 'גדול' במשפחה יש בו מצוה לייבם יותר מהקטן, ולכן אם אף אחד לא רוצה לייבם מכריחים את הגדול לייבם?

הגמרא מתרצת שלומדים זאת מ'בכור' שהוא גדול האחים, כך גם גדול האחים כשאין בכור, כי התורה הקפידה על הגדול ולא על בכור.

ואלא בכור: אם כן לא נשאר לנו מה ללמוד מ'מבכור'? ובהכרח שהלימוד הוא לגריעותא.

אינו נוטל בראוי כבמוחזק: הבכור יורש את האב פי שניים מאחיו, רק במה שהחזיק האב כשמת, ולא בדברים הראויים לבוא לו לאחר מיתה (כגון שמת הסבא לאחר מות האב, ונופלת הירושה שהיה אמור לירש האב לאחים, שהבכור לא נוטל בה פי שניים. כנאמר 'בכל אשר ימצא לו'). כך גם היבם לא נוטל את חלק אחיו בירושה הראויה לבוא (כגון שלאחר מות האב מת הסבא לאחר מות האב, שאז חלק האב שמת מתחלק בין האחים כולם והיבם לא יורש אותו).

משנה: החשוד על השפחה שזינתה עמו, ואח"כ התשחררה השפחה, או שנחשד על הגויה ואח"כ התגיירה, הרי זה לא ישא אותה כדי שלא יאמרו שהחשד היה אמיתי, ואם נשא לא יוציא.

הנחשד על אשת איש והוציאוה בית דין מבעלה (= אשת איש שזינתה נאסרת על בעלה ועל הנואף), אם נשא אותה החשוד יוציא, לפי שהיא אסורה עליו מדאורייתא.

גמרא: קושיא: משמע שהיא התגיירה כדי שישא אותה זה שנחשד עליה, והרי מי שמתגייר/ת כדי להינשא לבן / בת ישראל אינו גר.

איש שנתגייר לשום אשה: כדי לשאת ישראלית.

לשום שולחן מלכים: כדי לקבל ארוחה מהמלך.

לשום עבדי שלמה: שהיו בעלי שררה.

גירי אריות: כגון הכותים שהתגיירו כי ה' שלח בהם את האריות.

גירי חלומות: שנאמר להם בחלום להתגייר.

גירי מרדכי ואסתר: שנאמר "וַיָּבִיטוּ מֵעַמִּי הָאֶרֶץ מִתְּהִידִים כִּי נָפַל פֶּתַח הַיְהוּדִים עֲלֵיהֶם".

בזמן הזה סלקא דעתך? וכי כל אלו שהתגיירו בעבר אינם גרים? אלא אימא כבזמן הזה: שאין לחשוש שמתגיירים לשם שררה, שהרי בזמן הזה עם ישראל שפל.

תירוץ: באמת אפילו אם התגיירו לשום אשה או שררה וכו' הם גרים, אלא שלכתחילה לא יכנסו כדי להרחיק ממנו לזות שפתיים (= שיאמרו שהקול שיצא עליו שזנה עם הנכרית היה אמת).

אין מקבלים גרים לימות המשיח וכו'! שאז עם ישראל יהיה בגדולתו ויש לחשוש שמתגייר לשם שררה, ומאותו הטעם לא קיבלו גרים בימי דוד ושלמה. וזה נלמד מהפסוק "הן גור יגור אָפֶס מְאוֹתַי מִי גֵר אֶתָּךְ עֲלֶיךָ יְפוֹל", כלומר "גור" - הבא להתגייר, "יגור" - יתגייר רק בזמן ש"אָפֶס מְאוֹתַי" דהיינו בזמן הזה שכביכול ה' לא איתנו, ומי ש"גֵר אֶתָּךְ" בענייתך בזמן הזה הוא "עֲלֶיךָ יְפוֹל" לעולם הבא, אבל מי שלא בא להתגייר בזמן הזה לא יקבלו אותו לעולם הבא.

אמר רב, ובעדים: מה שאמרה המשנה שהנטען על אשת איש יוציא, זה רק כשבאו עדים שראו שזינתה עימו.

אמר רב ששת: רב אמר זאת כאשר התנמנם, שהרי למדנו בברייתא שהנטען על אשת איש ומחמת זה הוציאוה מבעלה, ואח"כ נישאה לאיש אחר והתגרשה, אם נשא אותה החשוד לא יוציא, ע"כ הברייתא. **ראובן נחשד שזנה עם דינה אשת שמעון < שמעון גירשה < אח"כ נשא אותה נחשון < נחשון גירשה < אח"כ נשא אותה ראובן החשוד.** ואם כדברי רב שמדובר שיש עדים, א"כ אף אם נשא אותה מישהו אחר ובכך הפסיק את הקול שיצא על החשוד, מדוע לא יוציא, והרי היא נאסרה עליו לעולם? אלא בהכרח שמדובר שאין עדים אלא רק יצא עליו קול שזנה עימה, וכיון שאח"כ נשא אותה מישהו אחר ובכך הפסיק את הקול, לכן אם התגרשה ונישאת לחשוד לא יוציא, אבל אם היא היתה נישאת לחשוד מיד לאחר שיצא עליה הקול ולא היתה נישאת למישהו אחר בינתיים היה עליו להוציאה אפילו שאין עדים. א"כ מוכח שלא כדברי רב!

תירוץ: באמת גם אם לא נשאה מישהו אחר בינתיים והקול לא הפסיק, כלומר שראובן החשוד נשאה מיד לאחר ששמעון בעלה גירשה, לא תצא הואיל ואין עדים, אלא שהברייתא נקטה מקרה שנישאת לאחר והתגרשה כדי לחדש לנו שרק אם כנס לא יוציא, אבל לכתחילה לא יכנס אפילו אם בינתיים נשא אותה מישהו אחר ובכך הפסיק את הקול.

קושיא על רב מבריייתא: מתי אמרנו שאם כנס החשוד יוציא? כשאין לה בנים מבעלה הראשון, אבל אם יש לה בנים מבעלה הראשון לא יוציא, לפי שאם החשוד יוציא אנו מחזקים את הקול שיצא עליו ויאמרו שבניה מבעלה הראשון ממזרים, אבל אם היו עדים תצא אפילו אם יש לה כמה בנים, לפי שהיא אסורה על החשוד מדאורייתא. ע"כ הברייתא. נמצא שאם אין לה בנים תצא אפילו כשאין עדים, וזה שלא כדברי רב!

תירוץ: רב מעמיד את משנתנו כשיש לה בנים מבעלה הראשון, ולכן הוא חייב להעמיד את המשנה באופן שיש עדים (= כדברי הברייתא שאם יש לה בנים לא תוציא אלא אם יש עדים).

קנשיא: א"כ שרב יעמיד את המשנה כשאין לה בנים וממילא לא יצטרך להעמיד באופן שיש עדים, שהרי כשאין לה בנים יוצאת אף ללא עדים.

תירוץ: לרב היה קשה מדוע המשנה נקטה לשון 'הוציאוה' (= 'הנטען על אשת איש והוציאוה..') ולא 'הוציאה'? אלא ש'הוציאוה' הכוונה שבית דין הוציאוה מבעלה בעל כרחו, וזה שייך רק כאשר באו עדים אבל לא כשיש קול בעלמא, ולכן רב היה חייב להעמיד את המשנה באופן שבאו עדים, וממילא צריך להעמיד כשיש לה בנים מבעלה הראשון.

תירוץ נוסף: משנתנו סוברת שלא מוציאים אשה מבעלה מחמת קול אפילו אם אין לה בנים, והברייתות הם כדעת רבי הסובר שמוציאים אשה מבעלה אפילו מחמת קול כל שהוא.

רוכל יוצא: מהבית והבעל מוצא את אשתו שהיא חוגרת בסינר (= כמין מכנסיים שהיו לובשות לצניעות), שדבר זה מראה שהתירה אותו ממנה לזנות עם הרוכל.

רוק למעלה מן הכילה: כשהרוכל יצא מהבית והבעל מצא רוק בגג הכילה (= מין גג שמעל המיטה), שנראה שזינתה עם הרוכל ושכבה כשפניה כלפי מעלה ורקקה בשעת תשמיש.